

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АЛОҚА, АХБОРОТЛАШТИРИШ ВА
ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ДАВЛАТ ҚЎМИТАСИ
ТОШКЕНТ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ**

Компьютер инжиниринг факультети

«Мультимедиа технологиялари» кафедраси

«Web технологиялари» фанидан

КУРС ИШИ

**Мавзу: Eshop.uz компьютерлар ва компьютер қисмлари, планшетлар,
телефонлар, фототехника воситаларини сотиш буйича Интернет –
магазин**

Бажарди:

гурух: 202-12 АМТ

Пардаева Г.А

Рахбар:

Алишеров.Ф.А.

Комиссия раиси:

Алишеров Ф.А.

Аъзолар:

Садуллаева Ш.А.

Нармонов О. А

Тошкент-2014 йил

Мундарижа

Кириш.....	3
1 Асосий қисм.....	4
1.1 Rozetca.com.ua Сайт таҳлили.....	4
1.2 Масалани қўйилиши.....	10
1.3 Масалани ечиш учун зарур бўлган асосий манбалар.....	10
2 Web саҳифани яратиш учун таклиф қилинадиган асосий структураси	11
2.1 PHP дастурлаш тили.....	11
2.2 HTML-форматда майдонлар рўйхатининг акс этиши.....	19
2.3 Web саҳифада графика ва мультимедиа.....	20
2.4 Web саҳифаларга мурожат.....	22
2.5 Саҳифани яратиш учун таклиф қилинадиган асосий маълумотлар	23
2.6 Саҳифанинг асосий кўринишлари.....	24
Хулоса.....	28
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.....	29
Илова.....	30

Кириш

Ўзбекистонда бир қатор интернет магазинлар мавжуд. Фуқароларимиз ушбу келтирилган бир қатор Интернет магазинларидан онлайн режимида маҳсулотларни кўриб танлаб, сотиб олиш имкони мавжуддир.

Ушбу интернет бозорларида мижозлар учун ҳар хил қулай таклифлар, компания томонидан ҳамкорликда фаолият олиб бориш ва рағбатлантирувчи узоқ муддатли кредитлар ва ҳ.к.з. таклифлар берилиб борилмоқда. Мақсад – мижоз учун қулай макон ва интернет магазинлари эса сифатли хизмат кўрсатишдан иборатдир [1].

Ҳозирги кунда ахборот-коммуникация технологияларининг янги босқичдаги ривожланиши иш жойларимизда, уй шароитида мавжуд техника воситалар бўйича маълумот олиш, уларни харид қилиш, эксплуатация даврида техник ёрдам олиш, ҳамда мутахассисларни маслаҳатларига эҳтиёж сезилади. Шунинг учун техника асрида ушбу муаммоларни ҳал этиш борасида ҳукуматимиз томонидан қатор қабул қилинган қатор меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг амалий ижроси тўлақонли ҳал қилмоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистон Интернет бозорида ҳам Интернет-магазинлари кириб келди. Уларни янги замон талаблари асосида ўрганиш ва янгича услубда исьтемомчи учун қулай шаклда яратиш ундан фойдаланиш шароитини ташкил қилиш бугунги куннинг долзарб муаммоларидан. Бунда Интернет магазинлари савдо дўконларидаги компьютер техникаларини электрон муҳитда реклама қилиш, унинг савдо тўловларини амалга ошириш ишлари интерактив шаклда ташкил қилинмоқда.

Интернет магазинлари техника восита каталогини турли маҳсулотлар кесимида қамраб олади.

1. Асосий қисм

1.1. Rozetka.com.ua сайтининг таҳлили

Интернет-магазин Rozetka.com.ua бугунги кунда Украинада электрониканика ва маиший техникаси бўйича оммабоп магазин бўлиб ҳисобланади. Украинанинг барча вилоятларида компаниянинг ваколатхоналари мавжуд.

Компаниянинг вазифаси шундан иборатки, маҳсулотларни шунчаки сотишдан иборат бўлибгина қолмай, балки хабардорга маҳсулотни етказишни ҳам ўз зиммаларига олади. Шунинг учун компания таниқли шахслардан видео кўринишли маҳсулотларни реклама қилишда фойдаланадилар. Харидар ўзига керакли маҳсулотни харид қилишда, маҳсулотни текширишда уни бошқа рақиблари билан текширишда компанияда мавжуд кизиқ курилмадан фойдаланади [13].

Ҳозирги кунда сайтга ўртача 800 000 дан ортиқ буйуртмачилар ташриф буйуряптилар, буларнинг сони ҳар куни кўпайишда давом этмоқда. Компания ўсиши давом этмоқда, харидорлар ўзларига керак бўлган маҳсулотнинг ҳар қандай техникасини арзон ва қулай харид қилишлари мумкин.

2008-йил 7-февралда “Компьютер кўринишлари” ва ITC Publishing нашриёт уйи

2007-йил Владислав Чечеткин раҳбарлигида тузилган Rozetka.ua лойиҳаси “ тижорат бозорининг ривожланишида банкда энг кўп пул қўйиш” йўналишида ғолиб бўлди.

Rozetka.ua ихшам, фото ва видеотехникалар,режалаштирилган ускуналар, дастурий таъминотни ишлаб чиқарувчи сертификацияли шерик ҳисобланади. Бизнинг баланд сатҳимиз нафақат маҳсулотларни сайтда ҳамкорлик қилишдан ташқари ҳужжатлар ва гувоҳномалар балан, расмий мақомлар билан ишлашдир.

Харидорларнинг устунлиги шундаки, у товарни танлаш ва у ҳақда маълумот олишда, савдо-сотик ишларини бажаришда электрон ҳолда фойдаланади

Корхона электрон тижорат билан шуғулланар экан, "ҳақийқий" бизнесда корхоналар билан қатор устунлик имкониятини оладилар. Бу:

- хорижий бозорларга чиқишда савдо бозорини кенгайтириш лозим;
- кечаю – кундуз ишлаб туриш;
- CRM-тизимида маркетинг маълумотларини автомат йиғишда фойдаланиш(CRM, Customer Relationship Management — мижозлар билан мунасобатни бошқариш).

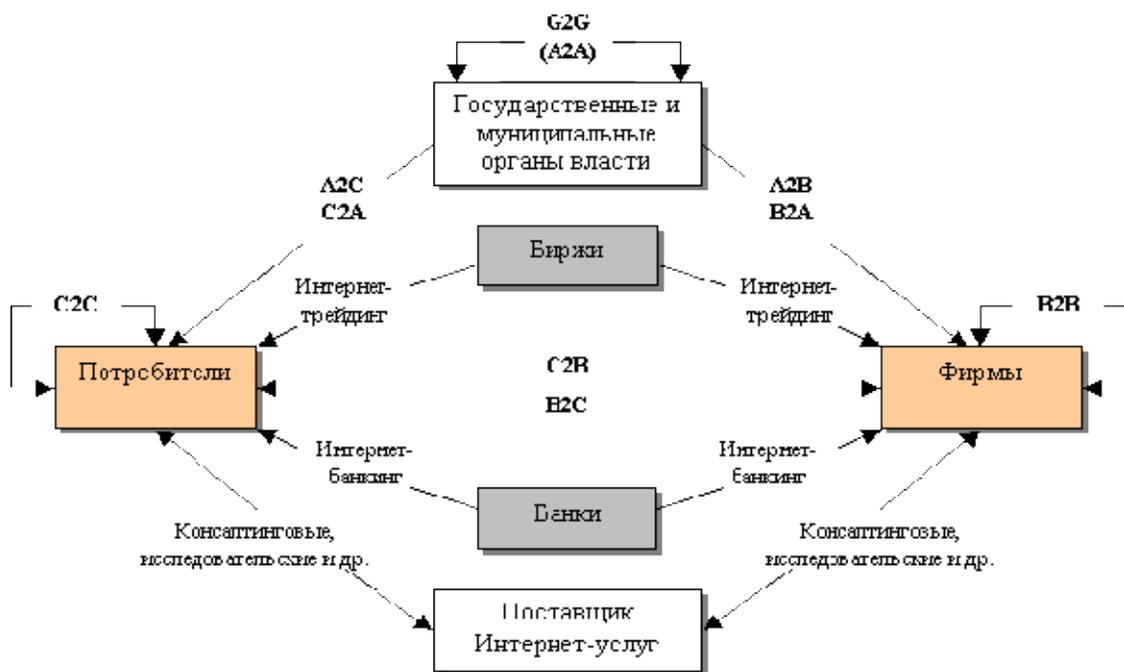
савдо-сотик залларни, идораларида харажатларн камайтиришни ташкил қилишга ва инфратизилмани кўллаб-қувватлашни ташкиллаштиришда зарурат йўқ

Электрон савдо-сотикда фойдаланувчи қуйидаги устунликларни ўз ичига олади:
кулай имкониятлар сайловини: мижозга етарли сайтларни очиш имкониятини

Электрон тижорат модели ва танлаб олиган компания учун даромадлар

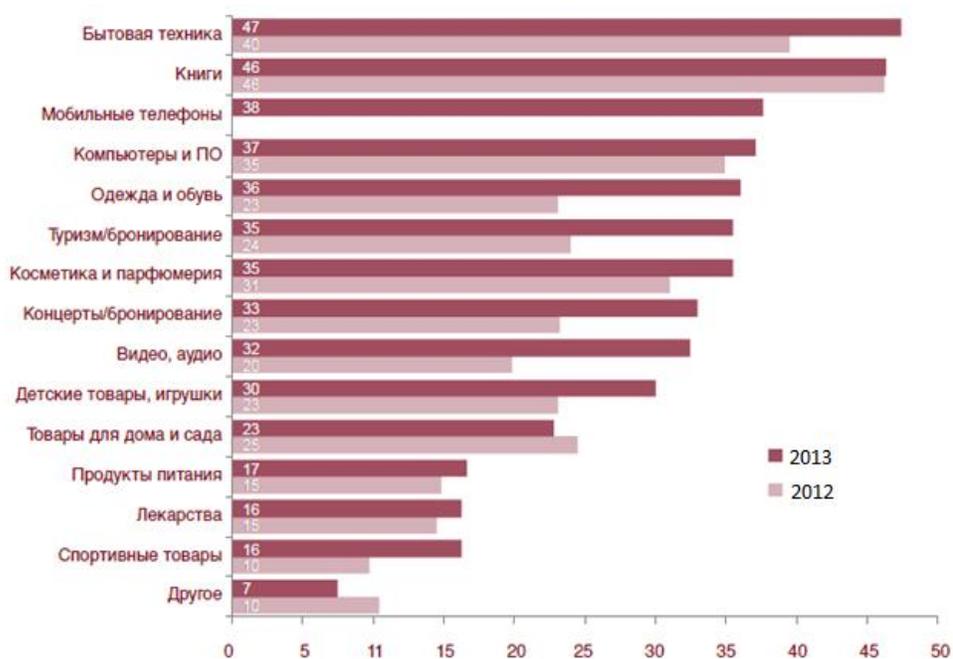
моделли:

- B2C (Business-to-Consumer) — "корхона— истеъмолчи ";
- B2B (Business-to-Business) — " корхона — корхона ";
- C2B (Consumer-to-Business) — " истеъмолчи — корхона ";
- C2C (P2P — Peer-to-Peer, "бир хил- бир хил ") " истеъмолчи - истеъмолчи ";
- B2G ёки B2A (Business-to-Government, Business-to-Administration) — " корхона -давлат";
- G2B ёки A2B (Government-to-Business)—" давлат - корхона ";
- G2C ёки A2C (Government-to-Consumer или Administration-to-Consumer) — " давлат - истеъмолчи ";
- C2G или C2A (Consumer-to-Government) — " истеъмолчи -давлат";
- G2G или A2A (Government-to-Government) — " давлат - давлат ";
- E2E (Exchange-to-Exchange) — "биржа-биржа";

1-расм. Электрон тижорат модели

2011 йил PwC тадқиқот натижасига кўра 92% иштирокчи Интернет орқали маҳсулот харид қилган (2009 йил 80%). При этом почти 70% истеъмолчилар онлайн – харидни камида 1-3 ойда бир марта харид қилади.

2-расм. Интернет орқали маҳсулот харид қилинганлиги

Авваллари интернет тижоратда китоб сотиш бешқадам бўлса, ҳозир эса кичик устунлик билан биринчи ўринда маиший техникадир. PwC тадқиқот натижаларига кўра онлайн да маиший техникани сотиб олиш 7% га ошди ,китоб сотиб олиш рақамлари ўзгармай қолди.

2012 йилда кийимлар ва пойафзаллар сегменти интернет – тижоратда бошқаларга нисбатан ошди (13%).

Жадвал – 1

Эркак ва аёлларга интернетда савдо қилишнинг афзалликлари (%) да

Еркаклар	%	Аёллар	%
Маиший техника	50	Китоблар	51
Компьютер ва дастурий тамипот	48	Косметика ва парфюмерия	48
Мобил телефон	44	Кийим ва пойафзаллар	45

Китоблар	42	Маиший техника	45
Видео, аудио	38	Болалар маҳсулотлари, ўйинчоқлар	37

Гарчи эркаклар ва аёллар бир хил тартибда харид қилсада, интернет – харидга эса уларнинг қизиқишлари ҳар хилдир. Эркаклар кўпинча техник маҳсулотларни харид қилади. Аёллар эса гўзаллик учун ёки болалар маҳсулотини харид қиладилар.

Истеъмолчининг ҳаракати, мақсадли аудитория, реклама ва CRM методлари

Россияда интернет бозорни таҳлил қилганда охириги бир қанча йилларда 3,5 мартага кўпайди. Ҳаммага маълумки, интернет маълумотларни тарқатиш тезлиги билан фарқланади ва интернетда фойдаланувчилар маҳсулотни олиш учун саҳифа очилади. Интернет бозорни таҳлил қилинганда, интернет ёрдамида маҳсулотни сифатли харид қилиш мумкин.

Мижозлар ўртасидаги компаниялар:

- ваколатхона БМТ Украинада.
- бўлим БМТ кураш бўйича билан СПИДом Украинада.
- ваколатхона UNICEF Украинада.
- котибият Президентнинг Украинани.
- вазирлик транспортни ва алоқалар Украинани.
- ЁАЖ АСНОВА холдинг.
- рекламага оид холдинг видео Интернешнл Киев.
- халқаро реклама бўлим Adell Saatchi & Saatchi.
- халқаро реклама бўлим Bates.
- халқаро реклама бўлим Euro RSCG Kiev.
- реклама бўлим 141 Украина.
- реклама бўлим BrandAid.
- реклама бўлим Zenith Media Ukraine.
- компания медиа Лайт.
- компания шар сирти ТВ.
- телеканал ICTV.
- Траста Комерц банк.
- молиявий компания Парекс Кэпител Украина.

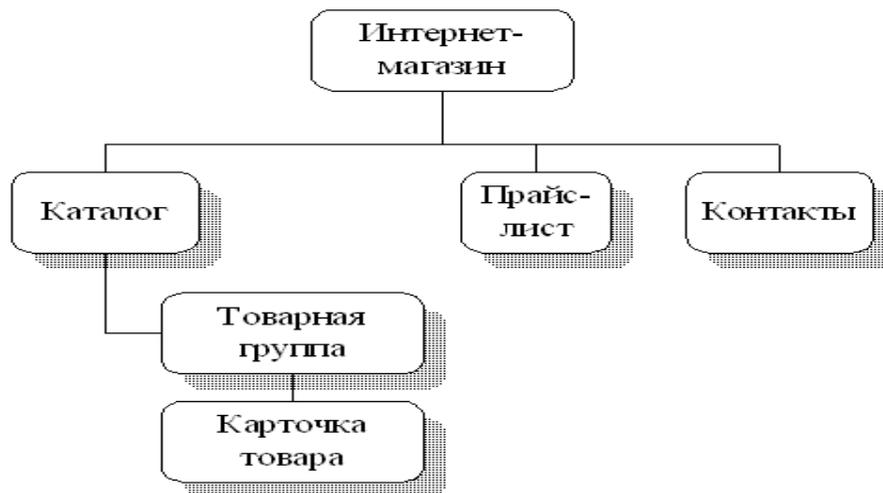

3-расм. Интернет магазиннинг алоқа йўллари

Совғалар сертификати устунлиги

Совғани харид қила туриб, совға қиладиган инсонига ёкмай қолишидан чушиши мумкин, шунинг учун сертификат тағдим қилинса 100% ишонади, сабаби сертификат орқали совғани танлаш имкониятига эга.

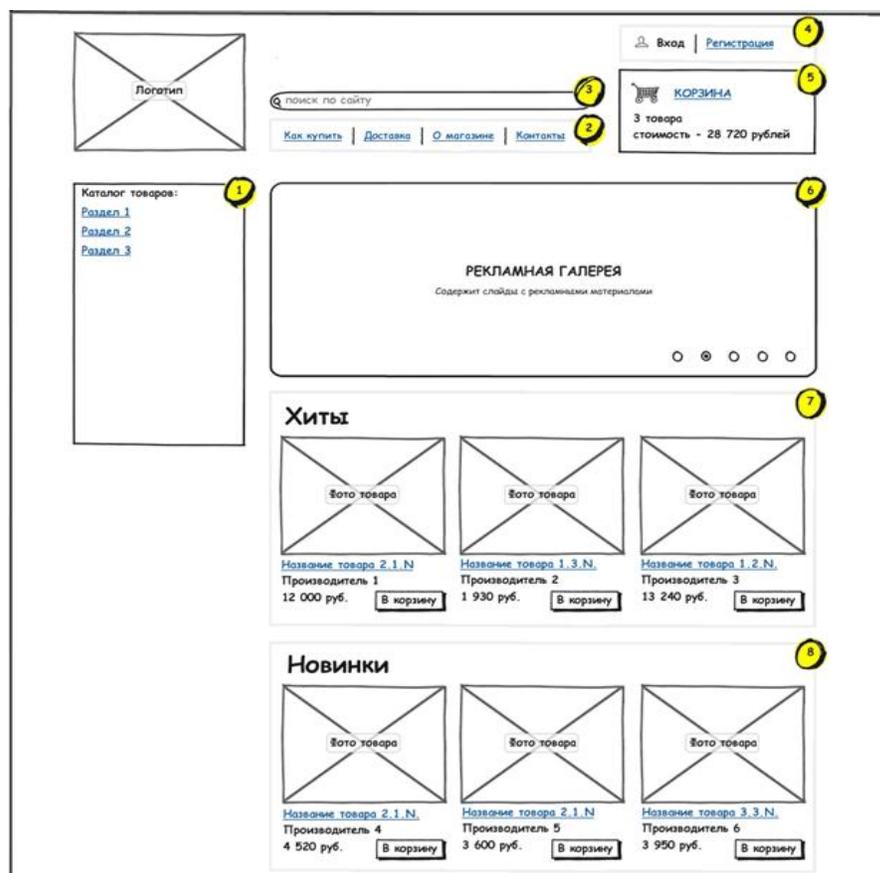
Технологик жихатдан қараганда:

4-расм. Интернет магазин технологик жихати

- Маҳсулотлар каталоги. Ўзи билан маҳсулотга оид гуруҳлар;
- Маҳсулот карточкаси. Маҳсулот тўғрисида маълумот олади.
- Сават . харидарлар тарафидан танланган маҳсулотлар мавжуд.

Интернет-Магазин лойҳаси

5- расм. Интернет магазин лойихаси

1.Компонент «Меню каталога товаров» икки даражали менюга пунктларни яратади.

2.Компонент «Сервисное меню» бир даражали меню пунктларини яратади.

3.Компонент «Поиск по сайту» расмий талаби майдонини ва тугмасини яратади.

4.Компонент «Регистрация/авторизация» выводит две ссылки «Кириш» ва «Регистрация» ссқлкаларини яратади.

5.Компонент «кичик саватча» отображает ссылку на страницу «буюртмани расмийлаштириш», маҳсулотлар сифатини, умумий буюртма суммаси саватчага солинади.

6.Компонент «Рекламная галерея» сайт саҳифасида тасвирни реклама қилишни яратади.

7.Компонент «Хиты продаж» выводит три товара с наибольшим числом продажсотувдаги учта маҳсулот рақамини яратади.

8.Компонент «Новинки» қушилган охирги учта маҳсулотни яратади.

1.2. Масалани қўйилиши

Юқорида келтирилган сайт таҳлили ва компьютерлар ва компьютер қисмлари, планшетлар, телефонлар,фототехника воситаларини сотиш бўйича Интернет магазини яратиш мавзусини танладим. Танланган мавзу бўйича жаҳон интернет магазин сайтларини ўрганиб чиқиб, уларда мижозлар учун сайт орқали ташкил қилинган хизматлар, техника оламини реклама қилиш, компания томонидан ташкил қилинган интерактив хизматлар, мутахассислар маслаҳати ва ҳ.к.з. каби манбалар билан танишиб чиқдим.

1.3. Масалани ечиш учун зарур бўлган асосий манбалар

1. Интернет сайтлари;
2. Дастурий воситалар
 - Microsoft Word 2010;
 - PHP, JS quary
 - HTML гипермагтли маркерлаш тили;
 - Adobe Fotoshop;
 - Internet Explorer, Opera, Google Chrome браузерлари.
3. Техника воситаларидан
 - стационар ва ноутбук компьютерлари
 - интернет модеми.

2. HTML да Web саҳифа яратиш ва саҳифанинг умумий структураси

2.1. PHP дастурлаш тили. PHP тарихи

Кўпгина бошқа дастурлаш тилларидан фарқли равишда, PHP қандайдир ташкилот ёки кучли дастурчи томонидан яратилган эмас. Уни оддий фойдаланувчи Расмус Лердорф 1994 йили ўзининг бош саҳифасини интерактив услубда кўрсатиш учун яратган. Унга Personal Home Page (PHP – шахсий бош саҳифа) деб ном берган [3].

1995 йили Расмус PHPни ўзининг HTML формалари бошқа дастур билан умумлаштириб PHP/FI Version 2 (“Form Interpretator”) ҳосил қилди. 1997 йилга бориб PHP дан фойдаланувчи сайтлар 50 мингдан ошди. Шундан сўнг веб технология усталари PHP ғояси асосида мукамал тил яратишга Зива Сураски ва Энди Гутманс асосчилигида киришилди. PHPни самарали деб ҳисобланмагани учун деярли нолдан бошлаб, мавжуд C ва Perl тилларидан ибрат олиб PHP3 талқинини яратилди. 1999 йилга келиб PHP асосида қурилган сайтлар миллиондан ошиб кетди. 2000 йилда эса Zend Technologies ширкати янги кўпгина функцияларни қўшган ҳолда PHP4 шарҳловчисини яратди.

PHP – веб технология тил

PHPни ўрганиш учун аввал HTML ва дастурлаш тилидан хабардор бўлиш талаб қилинади. HTML/CSS ва JavaScript ларни мукамал билгувчилар учун PHPни ўрганиш мураккаблик туғдирмайди. PHPнинг вазифаси HTML файлини яратиб бериш. JavaScript ёрдамида бажариладиган кўпгина операцияларни PHP орқали ҳам амалга ошириш мумкин, аммо эътибор қилиш лозимки, PHP – серверда; JavaScript – клиент томонда бажарилади. PHPда ёзилган код сервернинг ўзида бажарилиб, клиентга HTML шаклида етиб боради. Бу ҳавфсизлик жаҳатдан анча мақсадга мувофиқ. JavaScript ёрдамида код ёзиш, маълумот узатиш ва қабул қилишни бироз тезлаштиради, кодни клиент кўриш имкониятига эга бўлади. Барибир ҳар иккисини бошқаси боса олмайдиган ўз ўрни бор, равшанки бу ўрин PHPда муҳимроқ ва каттароқ.

PHP имкониятлари

«**PHP** да ҳар қандай дастур бажарса бўлади», – деган эди унинг яратувчиси.

Биринчи навбатда *PHP тили сервер томонидан бажариладиган скриптлар яратиш учун фойдаланилади ва айнан шунинг учун у яратилган. PHP тили ихтиёрий CGI-скриптлари масалаларини ечишга ва бундан ташқари html формали маълумотларни қайта ишлашга ҳамда динамик равишда html саҳифаларни ишлаб чиқишга кодир. Бироқ PHP тили*

фойдаланиладиган бошқа соҳалар ҳам мавжуд. Бу соҳаларни биз учта асосий қисмга бўламиз:

- Биринчи соҳа – биз юқорида айтиб ўтганимиздек, сервер томонидан бажариладиган иловалар (скриптлар) яратиш. PHP тили бундай турдаги скриптларни яратиш учун жуда кенг қўлланилади. Бундай иш кўрсатиш учун PHP-парсер (яъни *php*-скриптларни қайта ишловчи) ва скриптларни қайта ишловчи *web-сервер*, скриптларни натижасини кўриш учун браузер ва албатта *php*-кодини ёзиш учун қандай бўлса ҳам матн муҳаррири керак бўлади. PHP-парсер CGI-дастурлар кўринишида ёки сервер модуллари кўринишида тарқалган. Уни ва *web-сервер*ни компьютеримизга қандай ўрнатамиз, биз бу ҳақида кейинроқ кўриб ўтамиз.

- Иккинчи соҳа – буйруқлар сатрида бажариладиган скриптларни яратиш. Яъни PHP тили ёрдамида бирор-бир компьютерда браузер ва *web-сервер*лардан мустақил равишда ўзи бажариладиган скриптларни ҳам яратиш мумкин. Бу ишларни бажариш учун ҳеч бўлмаганда PHP-парсер (бу ҳолатда биз уни буйруқлар сатри интерпретатори (CLI, command line interpreter) деб атаймиз) талаб этилади. Бундай ишлаш услуби турли масалаларни режалаштириш ёрдамида бажарилиши учун керак бўлган скриптлар ёки оддий матнни қайта ишлаш учун керак бўлган масалага ўхшаш ишлайди.

- Учинчи соҳа – бу мижоз томонидан бажариладиган GUI-иловаларни (график интерфейс) яратиш. Бу соҳа PHP тилини эндигина ўрганаётган фойдаланувчилар учун унча муҳим бўлмаган соҳадир. Бироқ агарда сиз PHP тилини чуқур ўрганган бўлсангиз, бу соҳа сиз учун анча муҳимдир. PHP тилини бу соҳага қўллаш учун *php* кенгайтмали махсус ёрдамчи – PHP-GTK талаб этилади.[4]

Шундай қилиб, PHP тилини қўлланилиши соҳалари кенг ва турличадир. Юқоридаги масалаларни еча оладиган бошқа турлича дастурлаш тиллари ҳам мавжуд, унда нима учун PHP тилини ўрганишимиз керак? У тил бизга нима беради? Биринчидан, PHP тили ўрганиш учун жуда қулай. PHP тилини синтаксиси асосий қоидалари ва ишлаш принципи билан етарлича танишиб чиқиб ўзингизни шахсий дастурингизни тузиб кўриб, сўнгра уни бошқа дастурлаш тилларида тузилган вариантлари билан солиштирсангиз бунга гувоҳи бўласиз.

Иккинчидан, PHP тили барча бизга маълум платформаларда, барча операцион тизимларда ҳамда турлича серверларда эркин ишлай олади. Бу хусусият жуда муҳим. Масалан, кимдир Windows операцион тизимдан Linux операцион тизимга ёки IIS сервердан Apache серверга ўтмоқчи бўлса PHP тилини ўрганиши шарт.

PHP дастурлаш тилида дастурлашининг иккита ҳаммабон парадигмалари ишлатилади, булар процедурали ва объектли дастурлаш. PHP4 дастурлаш тили

процедуралари дастурлашни бутунлай қўллаб қувватлайди, бироқ объектли стилдаги дастурларни ҳам қўлласса бўлади. PHP5 дастурлаш тилининг биринчи тестлаш версиясида PHP4 дастурлаш тилида учрайдиган объектга йўналтирилган дастурлаш моделларининг камчиликлари тўлдирилган. Шундай қилиб, ҳозирда таниши бўлиб улгурган ишлаш принципини танлаш керак.

Агарда PHP тилини ҳозирги имкониятлари тўғрисида гаплашадиган бўлсак, у ҳолда биз PHP тилини биринчи версиясидан анча йироқлашиб кетган бўламиз. PHP дастурлаш тили ёрдамида тасвирлар, PDF-файллар, флэш-роликлар яратиш мумкин; ҳозирги вақтдаги замонавий маълумотлар базасини қўллаб қувватлайди; ихтиёрий матнли файл форматлари билан, ҳамда XML ва файллар тизими билан ишлайдиган функциялар ҳам қўшилган. PHP тили турли сервислар ўртасидаги протоколларнинг ўзаро алоқасини қўллаб қувватлайди. Буларга мисол тариқасида папкаларга киришни бошқариш протоколи LDAP, тармоқ қурилмалари билан ишлайдиган протокол SNMP, маълумотларни узатиш протоколлари IMAP, NNTP ҳамда POP3, гиперматнларни узатиш протоколи HTTP ва бошқаларни олиш мумкин.

PHP дастурлаш тилини турли дастурлаш тиллари ўртасидаги ўзаро алоқасига диққатни қаратсак, бунга Java дастурлаш тилини айтиб ўтиш керакки, Java дастурлаш тили объектларини PHP тили ўз объектлари сифатида қарайди. Объектларга мурожаат сифатида CORBA кенгайтмасидан фойдаланилади.

Матнли ахборотлар билан ишлаш учун PHP тили ўзига Perl дастурлаш тилидаги тартибланган ифодалар билан ишлай оладиган механизмларни (катта бўлмаган ўзгаришларсиз) ва UNIX-тизимини мерос қилиб олади. XML-хужжатларини қайта ишлаш учун стандарт сифатида DOM ва SAX, XSLT-трансформацияси учун API дан фойдаланиши мумкин.

Электрон тижорат иловаларини яратиш учун бир қатор тўловни амалга оширадиган Cybercash, CyberMUT, VeriSign Payflow Pro ҳамда CCVS каби фойдали функциялар мавжуд.

Дастурий воситани созлаш ва ўрнатиш

Юқорида PHP тили имкониятларини, қўлланилиш соҳаларини муҳокама қилдик ва тарихини ўргандик. Энди дастурий воситани ўрнатишга керак бўлган ускуналар мажмуини кўриб ўтсак. Модомики, асосий курснинг амалиёти сифатида биз қуйидаги масалаларни кўриб чиқамиз: клиент-сервер технологияси сифатида ишланадиган масалалар, мос равишда скриптлар яратилишида қўлланилиши, серверларни қайта ишлаш. Булар учун бизга web-сервер ҳамда PHP тили интерпретатори керак бўлади. Web-сервер

сифатида, масалан, web-мутахассислар ўртасида машхур бўлган *Apache серверни оламит*. Дастур натижасини кўриш учун web-браузер керак бўлади, бунга мисол Internet Explorer.

PHP дастурлаш тили Си ва Perl дастурлаш тилига ўхшаш. Бироқ келтирилган дастур Си ва Perl дастурлаш тилидаги дастурдан анча катта фарқ қилади. Бу ерда HTML саҳифага чиқариш учун бир қатор махсус буйруқларни ёзиш шарт эмас. Бевосита *PHP*-код асосида қурилган бирор вазифани бажарадиган HTML-скрипт ёзилади (бизни мисолда экранда чиқарилган матн). *PHP* дастурлаш тилининг Си ва Perl дастурлаш тилларидан камчилиги шуки, мураккаб скриптларни *PHP* дастурлаш тили анча секин бажаради.[5]

PHP-скриптлар – бу серверда бажариладиган ва қайта ишланадиган дастурлардир.

Бу скриптларни JavaScript типидagi скриптлар билан таққослаш мумкин эмас, чунки JavaScript тилидаги скриптларда ёзилган буйруқлар фақат клиент компьютеридагина бажарилади. Клиент компьютерида ва сервер компьютерида бажариладиган скриптларнинг фарқи нимада? Агарда скрипт серверда қайта ишланса, мижоз компьютерига фақатгина натижа юборилади.

Бу ҳолатда мижоз қандай код бажарилаётганини билмайди. Ўз серверингизни HTML - файлларни *PHP* процессори қайта ишлайдиган қилиб сошлаб олишингиз ҳам мумкин. Яъни клиентлар оддий HTML-файлни қабул қилдими ёки скрипт натижасини кўрдими буни била олмайди. Агарда скрипт клиент компьютерида қайта ишланса, у ҳолда клиент скрипт кодидан иборат HTML-саҳифани кўради.

PHP да маълумотлар базалари билан ишлаш

Ушбу бўлим PHP ва MySQL МББТ (Маълумотлар базасини бошқариш тизими) ўртасидаги ҳамкорлик усуллари билан танишишга мўлжалланган.[8] Асосий эътибор маълумотлар базаси билан боғланишни ўрнатиш, сўровлар жўнатиш функциялари ва жавобларни (mysql_connect, mysql_query, mysql_result, mysql_num_rows, mysql_close) қайта ишлашга қаратилади. Мисол сифатида виртуал тарих музейи маълумотлар базасининг маълумоти учун web-интерфейс тузиш масаласини кўрайлик. PHP дистрибутивига MySQL маълумотлар базаси билан ишлаш учун мўлжалланган функцияларни оловчи кенгайтма киради. Бу бўлимда MySQL билан ишлаш учун баъзи бир маълумотлар базасини тасвирлаш ва тўлдириш мақсадида web-интерфейсларни тузиш топширигини ечиш учун керак бўладиган асосий функциялар билан танишамиз. Савол туғилади: бундай интерфейсларни тузиш нега керак? SQL сўровлар тили билан нотаниш одамлар маълумотни маълумотлар базасига киритиш ва унинг таркибини кўриб туриш имконияти бўлиши учун шундай қилинади. Маълумотлар базасига маълумотларни қўшиш учун web-интерфейс билан ишлашда бу маълумотларни шунчаки html-формага киритиш ва уларни серверга жўнатиш керак

бўлади, бизнинг скрипт эса қолган барча амалларни бажаради. Жадвал таркибини кўриб туриш учун ҳавола устига бир марта босиш ва керакли саҳифага кириш кифоя.

Кўриниб туриши учун бу интерфейсларни виртуал музей экспонатлари ҳақидаги маълумотлар жойланадиган Artifacts жадваллари учун тузамиз. Аввалги бўлимда бу коллекцияга структурани ҳамда унинг шахс (Persons) ва тасвирлар (Images) тавсифлари коллекциялари билан алоқасини киритган эдик. Artifacts коллекциясидаги ҳар бир экспонат қуйидаги характеристика ёрдамида тасвирланишини эслатиб ўтамыз:

- ном (title);
- муаллиф (author);
- ифода (description);
- ўриндош ном (alternative);
- тасвир (photo).

Номланиш ва ўриндош номланиш узунасига 255 белгидан кам сатр (яъни VARCHAR(255)), тасвирлаш – матнли майдон (TEXT турига мансуб) ҳисобланади, “муаллиф” ва “тасвир” майдонларида эса Persons коллекциясидан муаллифнинг идентификаторлари ва Images коллекциясидан экспонат тасвирларига мувофиқ мавжуд бўлади.

Маълумотни қўшиш учун интерфейс тузиш

Демак, бизда маълумотлар базасида бирон-бир жадвал бор. Бу жадвалга маълумотни қўшишга мўлжалланган интерфейс тузиш учун унинг структурасини (яъни унинг майдонлари жамланмасини) *html-форма*да тасвирлаш керак бўлади.[6]

Бу топшириқни қуйидаги таркибий топшириқларга бўлиб чиқамиз:

- МБ билан уланишни ўрнатиш;
- МБ ишини танлаш;
- Жадвал майдонлари рўйхатини олиш;
- html-формада майдонларни тасвирлаш.

Бундан кейин формага киритилган маълумотларни маълумотлар базасига киритиш керак бўлади.

Бу топшириқларнинг барчасини тартиб билан кўриб чиқамиз.

Алоқа ўрнатиш

Демак, биринчи галдаги вазифа – бу маълумотлар базаси билан алоқа ўрнатиш. *mysql_connect* функциясидан фойдаланамиз. *mysql_connect* синтаксиси *mysql_connect* ресурси ([сервер қатори[, username қатори[, password қатори[, мантиқий new_link[, бутун client_flags]]]])

Бу функция MySQL сервери билан алоқа ўрнатади ва бу алоқага кўрсаткич қайтаради ёки муваффақиятсиз чиққанда FALSE кўрсатади. Етишмаётган параметрлар учун қуйидаги маънолар муваққат қўйилади:

```
server = 'localhost:3306'
```

```
username = сервер жараёни эгасидан фойдаланувчи исми
```

```
password = бўш парол
```

Агар функция айнан бир хил параметрлар билан икки марта чақирилдиган бўлса, янги уланиш ўрнатилмайди, аксинча хавола эски алоқага қайтарилади. Бундан қочиш учун эса, ҳар қандай ҳолатда янги бир алоқа очишга мажбур қилувчи `new_link` параметридан фойдаланилади.

client_flags параметри – бу қуйидаги константалар комбинацияси:

MYSQL_CLIENT_COMPRESS (сикиш протоколидан фойдаланилади);

MYSQL_CLIENT_IGNORE_SPACE(*функция номидан сўнг пробел қўйишга рухсат беради*),

MYSQL_CLIENT_INTERACTIVE (*interactive_timeout бир сония кутиш - wait_timeout – уланиш тугатилишигача*).

`new_link` параметри PHP 4.2.0 да мавжуд, `client_flags` эса – PHP 4.3.0 да.

Сервер билан уланиш, агар у бунгача `mysql_close()` ёрдамида ёпилмаган бўлса, скриптни амалга ошириш тугалланишида беркилади.

Шундай қилиб, “123” паролли `nina` фойдаланувчиси учун локал серверда маълумотлар базаси билан уланишни ўрнатамиз.

```
<?
```

```
$conn = mysql_connect(
```

```
    "localhost", "nina", "123")
```

```
or die("Уланишни амалга ошириб бўлмади: ". mysql_error());
```

```
echo "Уланиш амалга ошди";
```

```
mysql_close($conn);
```

```
?>
```

***mysql_connect* амали**

shell>mysql -u nina -p123 буйруғи билан тенг кучли.

Маълумотлар базаларини танлаш

Уланишни амалга оширгандан сўнг бирга ишлашимиз керак бўлган маълумотлар базасини танлашимиз керак бўлади. Бизнинг маълумотларимиз book маълумотлар базасида сақланади.

MySQL да маълумотлар базасини танлаш `use` буйруғи ёрдамида амалга оширилади:

```
mysql>use book;
```

PHP да бунинг учун *mysql_select_db* функцияси мавжуд

mysql_select_db: синтаксиси

мантикий *mysql_select_db* (

database_name қатори

 [,*link_identifier* ресурси])

Бу функция TRUE қийматни маълумотлар базасини муваффақиятли танланганда қайтаради ва FALSE ни эса – аксинча бўлганда.[9]

Book маълумотлар базасини ишга туширамыз:

```
<?
```

```
$conn = mysql_connect(
```

```
    "localhost","nina","123")
```

```
or die("Уланишни амалга ошириб бўлмади: ". mysql_error());
```

```
echo "Уланиш амалга ошди";
```

```
mysql_select_db("book");
```

```
?>
```

Жадвал майдонлари рўйхатини олиш

Энди топширикни ечиш билан алоҳида шуғулланса бўлади. Жадвал майдонлари рўйхатини қандай олиш мумкин? Жуда оддий. PHP да бу ҳолда ҳам ўзига тегишли буйрук мавжуд - *mysql_list_fields*.

mysql_list_fields синтаксиси

mysql_list_fields (ресурси

database_name қатори,

table_name қатори

 [, ресурс *link_identifier*])

Бу функция майдонлар рўйхатини *database_name* маълумотлар базасидаги *table_name* жадвалига қайтаради. Келиб чиқадики, маълумотлар базасини танлаш бизга мажбурий эмас, лекин кейинроқ асқотади. Бу функция ишининг натижасини – ресурс типини ўзгарувчисини қандай баҳолаш мумкин. Яъни бу биз олишни хоҳлаган нарса эмас. Бу уларнинг номлари, типлари ва байроқлари кирадиган жадвал майдонлари ҳақидаги маълумотларни олиш учун фойдаланиш мумкин бўлган ҳавола. *mysql_field_name* функцияси сўров амалга оширилиши натижасида олинган майдон номини қайтаради. *mysql_field_len* функцияси майдон узунлигини қайтаради. *mysql_field_type* функцияси майдон типини қайтаради, *mysql_field_flags* функцияси эса пробел билан ёзилган майдон байроқлари рўйхатини қайтаради. Майдон типлари int, real, string, blob ва б. бўлиши

мумкин. Байроқлар `not_null`, `primary_key`, `unique_key`, `blob`, `auto_increment` ва б. бўлиши мумкин.[7]

Бу барча буйруқлар синтаксиси бир хил:

`mysql_field_name` (result қатори, бутун `field_offset`) ресурси;

`mysql_field_type` (result қатори, бутун `field_offset`) ресурси;

`mysql_field_flags` (result қатори, бутун `field_offset`) ресурси;

`mysql_field_len` (result қатори, бутун `field_offset`)

Бу ерда *result* – бу сўров натижаси идентификатори (масалан, `mysql_list_fields` ёки `mysql_query` функциялар билан жўнатилган сўров(бу ҳақда кейинроқ гапириб ўтилади)), `field_offset` эса – натижадаги майдоннинг тартиб рақами. Умуман олганда, `mysql_list_fields` ёки `mysql_query` туридаги функцияларни қайтарувчи жадвални, аниқроғи унинг унга бўлган кўрсаткичини акс эттиради. Бу жадваллардан аниқ маънолар олиш учун махсус бу жадвални остки қатор сифатида ўқувчи функцияларни ишга тушириш керак. Бу функцияларга `mysql_field_name` ва шу кабилар ҳам киради. Сўровни амалга ошириш натижаси жадвалидаги барча қаторларни саралаш учун бу жадвалдаги қаторлар миқдорини билиш керак.

`mysql_num_rows`(result ресурси) буйруғи `result` нинг кўпгина натижалари қаторлари миқдорини қайтаради.

Энди эса Artifacts (экспонатлар коллекцияси) жадвали майдонлари рўйхатини олишга уриниб кўрамиз.

<?

```
$conn = mysql_connect(
    "localhost","nina","123")
or die("Алоқа ўрнатиб бўлмади: ". mysql_error());
echo "Алоқа ўрнатилди";
mysql_select_db("book");
$list_f = mysql_list_fields (
    "book","Artifacts",$conn);
$n = mysql_num_fields($list_f);
for($i=0;$i<$n; $i++){
    $type = mysql_field_type($list_f, $i);
    $name_f = mysql_field_name($list_f,$i);
    $len = mysql_field_len($list_f, $i);
    $flags_str = mysql_field_flags (
        $list_f, $i);
```

```

echo "<br>Майдон номи: ". $name_f;
echo "<br>Майдон тури: ". $type;
echo "<br>Майдон узунлиги: ". $len;
echo "<br>Майдон байроқлари қатори: ".
    $flags_str . "<hr>";
}
?>

```

Натижа сифатида тахминан қуйидагиларни олиш мумкин (албатта, жадвалда иккита майдон бўлганда):

Майдон номи: id

Майдон тури: int

Майдон узунлиги: 11

Майдон байроқлари қатори:

```
not_null primary_key auto_increment
```

Майдон номи: title

Майдон тури: string

Майдон узунлиги: 255

Майдон байроқлари қатори

2.2. HTML-форматда майдонлар рўйхатининг акс этиши

Энди бироз юқоридаги мисолни текшириб кўрамиз. Майдон ҳақидаги маълумотни шунчаки чиқармаймиз, уни муносиб *html-форма* элементида акс эттирамиз. BLOB туридаги элементларни `textarea` га ўтказамиз (TEXT турида биз тузган `description` майдони BLOB турига эга эканлигини эътибордан қочирмаймиз), рақамлар ва қаторларни `<input type=text>` кириш қисми матнли қаторларида акс эттирамиз, автоинкремент белгисига эга элементни эса умуман акс эттирмаймиз, чунки унинг маъноси ўз-ўзидан ўрнатилади.

Буларнинг барчаси анчайин оддий ҳал қилинади, байроқлар рўйхатидаиг `auto_increment` байроғи бундан мустасно. Бунинг учун `explode` функциясидан фойдаланилади:[4]

explode: синтаксиси

`explode` массиви (`separator` қатори,

```
string қатори [, int limit])
```

Бу функция string қаторини separator тақсимлагичи ёрдамида қисмларга бўлади ва олинган қаторлар массивини қайтаради.

Бизнинг ҳолатда тақсимлагич сифатида пробел “ ” ни олиш кера, бўлиш учун бошланғич қатор сифатида эса – майдон байроқлари қаторини.

Маълумотлар базасига маълумотлар ёзиш

Шундай қилиб форма тузилди. Энди энг асосийсини бажариш қолди – бу формадаги маълумотларни бизнинг маълумотлар базасига жўнатиш. Маълумки, маълумотларни жадвалга ёзиш учун SQL тилидаги INSERT буйруғи ишлатилади. Масалан:

```
mysql> INSERT INTO Artifacts
```

```
SET title='Камолов';
```

PHP скриптда бундай буйруқдан (ёки SQL даги исталган буйруқдан) қандай фойдаланилади, деган савол туғилади. Бунинг учун *mysql_query()* функцияси мавжуд.

mysql_query синтаксиси

mysql_query ресурси (query қатори

[, ресурс link_identifier])

mysql_query() SQL-сўровни MySQL маълумотлар базасининг link_identifier кўрсаткичи ёрдамида аниқланадиган актив маълумотлар базасига жўнатади (бу MySQL сервери билан бирон-бир алоқага ҳавола). Агар link_identifier параметри ўтказиб юборилган бўлса, сўнгги очик алоқа ишлатилади. Агар очик алоқа бўлмаса, функция параметрсиз *mysql_connect()* функциясига ўхшаш ҳолда МББТ (СУБД) билан боғланишга уринади. Сўров натижаси буферланади.

2.3. Web саҳифада графика ва мультимедиа.График тасвирлар

График объектлар Web саҳифани безашда жуда муҳим ўрин тугади. график объект деганда биз ҳар хил типдаги расмлар, фоторасмлар, товушли файллар ва видеоклипларни тушинишимиз керак. Браузер GIF, JPEG ва PNG форматдаги график файлларни тасвирлайди. GIF форматидаги файллар анимацион тасвирларни яратиш имконини беради. JPEG файллар фототасвирларни сақлаш учун ишлатилади. PNG формати эса тасвирнинг юқори сифати ва график файлнинг кичик ҳажмда бўлишини таъминлайди. Web саҳифада график файлларни тасвирлаш учун тэги ўзининг бир қанча параметрлари билан қўлланилади. Бу тег ўзининг ёпилувчи теги эга эмас, яъни бирор соҳа учун эмас балки кўрсатилган жойга график объект жойлаштирилишини билдиради. тегининг асосий ва мажбурий параметрларидан бири src параметридир. Бу

параметр қиймати сифатида тасвирланиши керак бўлган объект манзили ёки аниқроқ қилиб айтганда унинг URL манзили кўрсатилади. Масалан Web саҳифанинг HTML файллари жойлашган IMAGES папкаси ўзининг график файллари билан жойлашган бўлса бу папкадаги `rasm1.gif` файлини тасвирлаш учун қуйидаги ёзувни ёзишимиз керак:

```

```

Ҳозирги кунда график объектларни тасвирлай олмайдиган браузерлар умуман ишлатилмайди, лекин браузерларда график объектларни экранга чиқармаслик имконияти мавжуд. Шунинг учун график объект чиқарилмаган вақтда унинг ўрнида шу объект ҳақида пайдо бўлувчи альтернатив матнли маълумот бўлиши зарур. Бу альтернатив матнли маълумот `` тэгига `alt` параметри ёрдамида қўшилади ва матнли қиймат қабул қилади.

Мисол:

```
<img src = "images/rasm1.gif" alt="Студентлик олтин даврим">
```

Агар график тасвир браузер томонидан экранга чиқарилса у ҳолда альтернатив матн сичқонча кўрсаткичи тасвир устига олиб борилганда кўраткич ёнида пайдо бўлади. График тасвир ҳақидаги тўлиқ маълумотни берувчи интернет манба манзилени кўрсатувчи `longdesc` параметри ҳам сичқонча кўрсаткичи ёнида пайдо бўлувчи матнли маълумотни яратишда ишлатилади. Бу параметр қиймати сифатида тасвирнинг URL манзили кўрсатилади.

Жимлик ҳолати бўйича график тасвир сақланган пайтда қандай горизантал ва вертикал ўлчамларда сақланган бўлса экранда ҳам худди шундай тасвирланади. График тасвирни фойдаланувчи ўзи хоҳлаган ўлчамда тасвирлаш имкониятига эга, бунинг учун `height` ва `width` параметрларидан фойдаланилади. Web саҳифада график тасвирни бошқа объектлардан бўш жой билан ажратиб турувчи `hspace` ва `vspace` параметрлари ҳам мавжуд. `hspace` параметри бўш жойни горизантал бўйича пикселларда ўрнатса, `vspace` параметри эса вертикал бўйича ўрнатади. Бу параметрлар қиймати фақат сонларда берилади. `Border` параметри билан тасвир атрофидаги чегара қалинлиги ўрнатилади. Параметр қиймати сифатида пикселда ўлчанган сон берилади. Жимлик бўйича бу параметр 0 қиймат қабул қилади ва чегара хошияси кўринмайди. Тасвирни ўзининг атрофидаги матнга нисбатан текислашни кўриб чиамиз. Бунинг учун `align` параметри ишлатилади. Бу параметр қиймати сифатида қуйидаги сўзлар ишлатилади: *bottom, middle, top, left, right*.

2.4. Web саҳифаларга мурожаат. Гиперматнли мурожаатлар ҳақида тушунча

Web саҳифаларга гипермуружаат WWW нинг асосий хусусиятларидан биридир. Исталган бир ҳужжатдан бошқа бир WWW ҳужжатга HTML нинг махсус тэги ёрдамида мурожаат бўлиши мумкин. Web га саёҳат пайтида сиз Бу матн фрагментлари кўк шрифтда ва таги чизилган бўлади. Шу тасвирланган матнлар мурожаат матнлари дейилади. Агар сиз уни сичқонча билан туртсангиз у автомат равишда бошқа Web – саҳифага мурожаат қилади.

Ҳар қандай URL манзилида 3 қисм мавжуд: протокол, интернет узели, файл номи (ўнга йўл кўрсатилади, шарт бўлса).

Протокол – бу 2 та компьютернинг бир-бири билан алоқасининг қоидаси, биз WWW нинг стандарт протоколи http (HyperText Transfer protocol) ҳақида гаплашамиз. Яна сиз интернет узели ва файл номини ҳам кўрсатишингиз керак.

Масалан:

http://www.ursu.uzpak.uz/create

WWW нинг хоҳлаган жойига мурожаат

Бошқа бир Web узелга мурожаат қилиш учун ҳужжатнинг тўлиқ URLи талаб қилинади. Лекин мурожаатнинг бу тури ҳам шундай тарзда, яъни `<a href>` ва `` каби бўлади. URL хамиша `http://` билан бошланади. Шу тарзда браузер ҳужжатни сизнинг Web узелингиздан эмас WWW дан қидириб бошлайди. URL нинг қолган қисмлари сиз излаётган ҳужжатнинг номи ва интернетдаги йўли, узелидан иборат бўлади:

```
<a href="http://www.yahoo.com/arts/performinarts/circuses/"> yahoo олами руйҳати  
</a>
```

Мурожаат ранги

World Wide Web даги мурожаат матнининг рангини ўзгартиришингиз мумкин. Сизнинг Web саҳифангизнинг матнини рангини `body` теги ёрдамида ўрнатиш мумкин:
`<body next=red>`

Шу тарзда гипермуружаат матнининг рангини ҳам бошқариш мумкин. Қуйида 3 та янги калит сўз келтирилган:

`link` - `link` калит сўзи `Text` каби ишлатилади. `link=blue` ўрнатилган бўлса (ёки бошқа бир ранг), фойдаланувчи ҳали ишлатмаган (сичқонча билан туртмаган) мурожаатлар кўк рангда бўлади.

```
<body text=red link=blue>
```

vlink - Айрим ҳолларда бир неча муружаатларнинг ранги бошқаларидан ажралиб турганини сезган бўлишингиз мумкин. Бу муружаат сиз томонингиздан фаоллаштирилганлигидан далолат беради. Фойдаланувчи муружаат қилган муружаатларнинг рангини (Visited line) *vlink* калит сўзи билан ўзгартириш мумкин. Муружаатнинг рангини очик кўк рангга ўзгартириш учун қуйидаги кодда ёзиш керак:

```
<body text= line link=aqua vlink=silver>
```

alink - Муружаатга сичқонча билан туртган пайтдаги рангни ўзгартириш мумкин. Муружаатнинг фаол ранги *alink* калит сўзи ёрдамида берилади. Кимдир сизнинг саҳифангизга кирганида муружаат ранги *link* билан берилган рангда бўлади. Лекин қачонки сиз уни сичқонча билан туртсангиз қисқа вақтгача *link* билан берилган рангга ўтади.

Қуйида фаол муружаатнинг рангини очик сариқ рангга ўзгартирамиз:

```
<body text= line link=aqua vlink=silver alink=yellow>
```

Тасвирларни муружаат сифатида ишлатиш

WWW-саҳифаларда муружаат воситаси бўлиб фақат матн эмас, балки тасвирлар ҳам ишлатилади. Бошқа HTML - ҳужжатга тасвир ёрдамида муружаат қилиш учун худди матн сингари бўлади. Фақат бунда матн ўрнига тасвирни беришингиз керак. Тасвир муружаатларидан фойдаланганда альтернатив матн бериш зарур. Айрим фойдаланувчиларда тасвирни юклаш кўп вақтни талаб қилади. Улар учун альтернатив матн жуда зарур, ана шунда улар нима кўришларини билиб оладилар. Ихтиёрий бир тасвирга муружаат чиқариш учун қуйидагича кодни киритамиз:

```
<a href="http://www.mep.com/que/">
```

```
 </a>
```

Бу матн ўрнига `` тегини киритганимизга эътиборингизни қаратинг. Шу тариқа график муружаат бериш мумкин.

2.5. Саҳифани яратиш учун таклиф қилинадиган асосий маълумотлар

Web саҳифалар яратишда файлларни жойлаштиришнинг қуйидаги усуллари мавжуд:

– **Ҳамма файллар битта каталокда.** Бир нечта HTML саҳифали ва бир нечта тасвирларга эга кичик сайтларни яратишда ҳамма файлларни битта каталокда жойлаштириш мумкин. Бу усулнинг қулайлиги шундаки, ўзаро муружаатларда ҳеч қандай йўл кўрсатиш шарт эмас. Ёмон томони эса, сайт ривожланиб, кенгайиб борса, файллар кўпайиб, ҳаммаси аралашиб кетади.

– **Функционал каталоглар.** Мураккаб сайтларни яратишнинг бир усулидир. Ҳар бир каталогда системанинг битта функцияли қисми жойлаштирилади. Энг юқорида бошланғич файл – index.htm ва унга тегишли тасвирлар бўлади. Каталоглар номлари тахминан қуйидагича бўлиши мумкин: “Фирма_ҳақида”, “Алоқалар”, “Маҳсулотлар”. Ҳар бир каталогда тегишли HTML файллари ва тасвирлар сақланади.

– **Файл турлари бўйича каталоглар.** Бу усулда ҳар бир каталогда бир хил турдаги файллар сақланади. Бу ердаги файллар қайси функцияни бажариши муҳим эмас. Юқори каталогда фақат index.htm файли жойлашади. Каталоглар номлари тахминан қуйидагича бўлиши мумкин: “Images”, “Products”, “Downloads”,...

Ихтиёрий файлни кенгайтмаси унинг муҳим қисмидир. Чунки браузер файлларни унинг кенгайтмасига қараб “танийди”.

Одатда биринчи саҳифа ҳар доим index.php, index.php каби сақланади. Кўпчилик браузерлар агар URL аниқ кўрсатилмаса бу файллари автоматик юклашга ҳаракат қилади.

Файлни сақлашга унга мантиқий ном танлаш керак бўлади. Файл номидан уни бошқа файллardan осон ажрата олиш керак. Масалан, about_inst.htm, tatu_multimedia.htm, restor.jpg каби ном қўйиш мақсадга мувофиқ.

2.6. Саҳифанинг асосий кўринишлари

Сайт саҳифасининг асосий кўринишлари қуйидаги расмларда кўрсатиб ўтаман. Сайт саҳифасининг дизайни FotoShop график дастурида шакллантирилди. Сайт графикаси Интернет сайтлари дизайни ҳамда ранглар жилоласи мослари танланди. Яратилаётган сайт структураси бўйича бир нечта гиперсаҳифа ташкил қилинган. Ҳар саҳифа бўйича гипербоғланишлар мавжуд. Масалан, 1 саҳифа кўриниши қуйидаги кўринишда бўлиб, “Техника олами” компанияси офис техникалари бўйича бозорда пешқадам мазмундаги маълумотлар билан тўлдирилган.

Salom Mehmon, Kirish | Royhatdan otish

Sizing savdo sumkangizda 0(\$0) ta mahsulot mavjud

Magazin Biz haqimizda Blog

iPod

Say you find yourself in the middle of an impromptu shopping cart race. Or in the dining hall when a colossal food fight breaks out. Now you can prove it really happened with the iPod nano video camera. Shoot high-quality video in portrait or landscape ...

[View Details](#)

Maxsus taklif

iPod bu qo'shiq, kino, o'yinlar va ilovalar. Ular sizning barmoqlaringiz uchida

Latest Products

Snippet

Gourmet

eBook

eProducts

eBusiness

Mini Social Networ...

Country Flag Icons

Stock icons

iMod

Mini Social Networ...

[Magazinni korish >](#)

© 2014 Gulmira-shop Barcha huquqlar himoyalangan.

6-расм. Eshop интернет –магазининг бош саҳифаси.

Маҳсулот ҳақида тўлиқ маълумот олишимиз учун керакли маҳсулотни танлаб, у ҳақда бир қанча маълумотларга эга бўлишимиз мумкин.

Salom Mehmon, Kirish | Royhatdan otish

Sizing savdo sumkangizda 1\$(94) ta mahsulot mavjud

Magazin Biz haqimizda Blog

Home > TV, Audio/Video, Foto > Fotoapparatar > Фотоаппарат Samsung DV150 (EC-DV150FBPBRU) Black Официальная гарантия! + чехол + microSDHC 8Gb!

Фотоаппарат Samsung DV150 (EC-DV150FBPBRU) Black Официальная гарантия! + чехол + microSDHC 8Gb!

Матрица 1/2.3", 16.2 Мп / Зум: 5x (оптический), 5x (цифровой) / поддержка карт памяти microSD/microSDHC/microSDXC / LCD-дисплей 2.7" + фронтальный 1.48" / HD-видео / питание от литий-ионного аккумулятора / 95.5 x 55.2 x 18.4 (19.8) мм, 115 г / черный

Savdo kartochkasi

Mahsulot	Soni	Narxi
Фотоаппарат Samsung DV150 (EC-DV150FBPBRU) Black Официальная гарантия! + чехол + microSDHC 8Gb!	1	\$94.00
Umumiy : \$94.00		

Doimiy narx: \$100.00

Sotuv narxi : \$94.00

Kartochkaga qoshildi

[Korzinani korish yoki Tekshirish >](#)

Kategoriyalar

- Noutbuklar, planshetlar va kompyuterlar
- Dasturiy ta'minotlar
- Kompyuterlar
- Monitorlar

7-расм. Маҳсулот ҳақида маълумот.

Бошқа сайтларда бўлгани каби, бизнинг интернет- магазинимизда ҳам рўйхатдан ўтиш бўлими мавжуд бўлиб, у қуйидаги расмда келтирилган.

The registration form is titled "Sizing malumotlaringiz" (Your information) and includes a sub-section "Shaxsiy malumotlar" (Personal information). It contains the following fields:

- Login *
- E-mail *
- Ism *
- Familiya

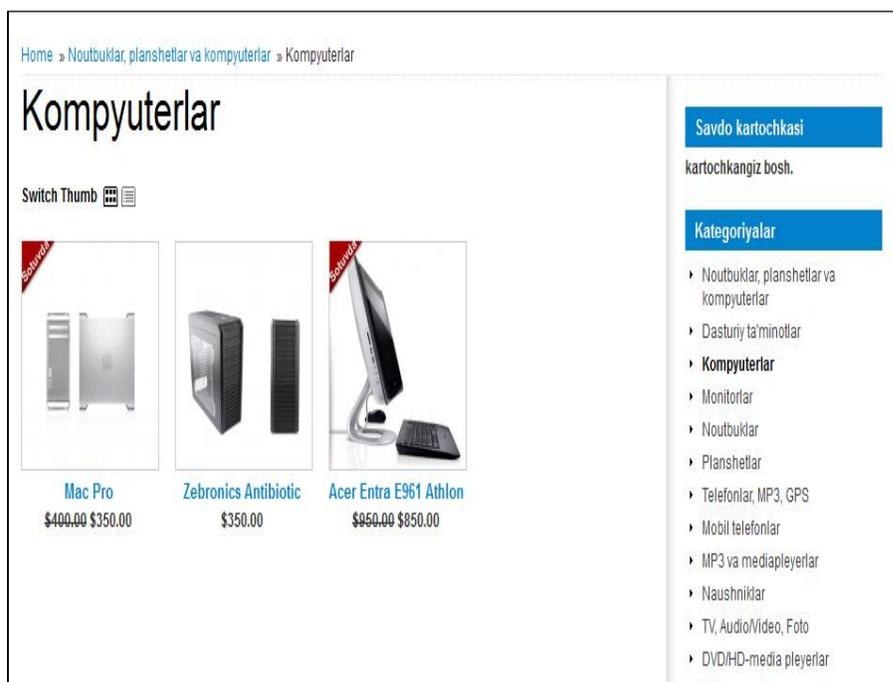
Below this is the "Manzilingiz" (Address) section with fields for:

- 1-manzil *
- 2-manzil *
- Shahar *
- Davlat *
- Mamlakat *
- Pochta kodi *

At the bottom, there is a note: "Parol kelajakda foydalanishingiz uchun email qilinadi." and a button labeled "Hisob yaratish" (Create account).

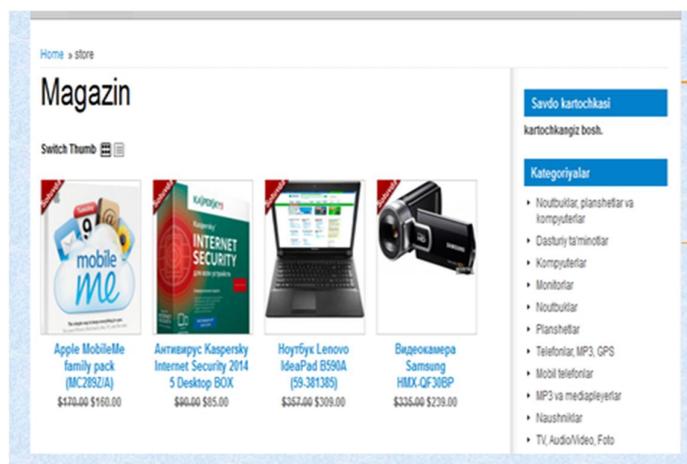
8-расм. Рўйхатдан ўтиш қисми

Компьютерлар бўлими қуйидаги кўринишга эга бўлиб, бу бўлимдан ҳар-хил фирма компьютерлари ҳақида маълумотларга эга бўлишимиз ва харид қилишимиз мумкин.

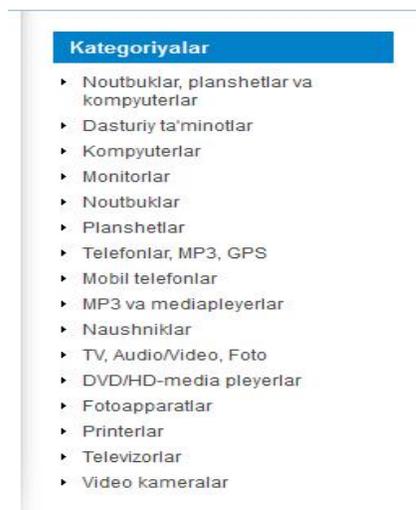
9-расм. Компьютерлар қисми бўлими.

Магазин бўлими қуйидаги кўринишга эга бўлиб, бу бўлимдан сайтимизда мавжуд барча маҳсулотларни кўришимиз ва харид қилишимиз мумкин.

10-расм. Магазинлар қисми бўлими

Категориялар бўлиmidан керакли бўлган маҳсулотларни танлаб олиш учун, шу бўлимга мурожаат қилишимиз мумкин.

11-расм. Категориялар бўлими

Хулоса

Ҳозирги кунда техниканинг, технологиянинг замонавийлашиши натижасида бизларга бир қанча имкониятлар эшиги очилмоқда. Янги босқичдаги ривожланишда иш жойларимизда, уй шароитида мавжуд техника воситалар бўйича маълумот олиш, уларни харид қилиш, эксплуатация даврида техник ёрдам олиш, ҳамда мутахассисларнинг маслаҳатларини Интернет компанияларидан ёрдам олиш мижозлар учун яхши хизмат ҳисобланади.

-Сайт таҳлили. Rozetka.com.ua сайтнинг афзалликларини, камчиликларини, қандай маҳсулотлар билан шуғулланишини ҳақида маълумотлар берилиб ўтилган. Rozetka.com.ua сайти Украина давлатининг энг йирик сайтларнинг биридир. Rozetka.com.ua сайтнинг функциялари, рақобатдошлари, қонун – қоидалари ҳақида ҳам маълумотлар келтириб ўтилган.

- Дастурлар. HTML, PHP, MySQL дастурлари ҳақида маълумотлар келтириб ўтилган, сабаби сайт шу дастурлар асосида яратилган .

- Шунингдек курс ишимда ўзим яратган “Eshop.uz компьютерлар ва компьютер қисмлари, планшетлар, телефонлар, фототехника воситаларини сотиш бўйича Интернет – магазин ” яратиб ва улар ҳақида маълумотлар келтирилган.

- Сайт “ Техника олами ” номи билан PHP дастурлаш тили, FOTOSHOP график дастуридан, матнли ахборотларни қайта ишлаш дастурлари имкониятларидан фойдаланиб яратдим. Албатта, бугунги кунда Ўзбекистон Интернет бозорларида “Eshop.uz компьютерлар ва компьютер қисмлари, планшетлар, телефонлар, фототехника воситаларини сотиш бўйича Интернет – магазин ” ҳам жонлантириш, тармок секторларини эса масофадан туриб интерактив хизматларни ташкил этиш мақсадга мувофиқ деб ўйлайман.

Кейинги фаолиятимда яратган ““Eshop.uz компьютерлар ва компьютер қисмлари, планшетлар, телефонлар, фототехника воситаларини сотиш бўйича Интернет – магазин ” сайтимнинг имкониятларини янада кенгайтираман ва такомиллаштиришга ҳаракат қиламан. Масалан, мижозлар муурожаатининг кўпчилиги қайси муаммолар бўйича келиб тушмоқда. Муурожаат мониторинги, дастурий таъминотлар, уй ва оила учун техника маҳсулотлари, электрон техника фирмалари билан онлайн суҳбатлар олиб бориш усуларини жорий қилишни мақсад қилиб қўйдим.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида»ги 2002 йил 30 май 3080-сонли Фармони. //”Халқ сўзи” газетаси, 2002, 08.06. № 121 (2999).
2. Ўзбекистон Республикасининг «Электрон тижорат тўғрисида»ги қонуни. 2004й.29.04. // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й, №8.
3. Andy Harris “HTML5 For Dummies” 2011
4. Чак Муссиано и Билл Кеннеди “HTML и XHTML. Подробное руководство” 2011
5. Джейсон Ленгсторф “PHP и jQuery для профессионалов” 2011
6. Прохоренок Н. А “HTML, javascript, PHP и MySQL. Джентльменский набор Web-мастера” 2011
7. Джек Д. Харрингтон “PHP” 2008
8. Робин Никсон “Создаем динамические веб-сайты с помощью PHP, MySQL и javascript” 2011
9. Вадим Будилов “PHP 5. Экспресс-курс” 2009

Интернет веб-сайтлари:

1. <http://www.ziyonet.uz/>
2. http://ru.wikipedia.org/wiki/Заглавная_страница
3. http://nnm.me/blogs/ureznet1/microsoft_office_frontpage_2003_russkaya_versiya/
4. <http://www.ampacseed.com/frontpage.htm>
5. <http://www.cgi.ru>
6. <http://www.woweb.ru>
7. <http://www.ru>
8. <http://www.vanta.ru/script/>
9. <http://www.vbnet.ru>
10. <http://www.webacademy.com/>
11. <http://pacificwebart.com/>
12. <http://forcoder.ru/html-css/>
13. <http://rozetka.com.ua>


```
<div style="display:none"><a href="http://morestyle.ru/" title="Wordpress Themes">wordpress  
themes</a></div>
```

```
<div class="h_left">
```

```
<a href="http://eshop.uz/"></a>
```

```
</div> <!-- h_left #end-->
```

```
<div class="h_right">
```

```
<div class="top_menu">
```

```
Salom Mehmon, <a href="http://eshop.uz/?page=login">Kirish</a> | <a  
href="http://eshop.uz/?page=login">Royhatdan otish</a>
```

```
</div>
```

```
<div class="cart">
```

```
Sizning savdo sumkangizda <strong>
```

```
<a href="http://eshop.uz/?page=cart"><strong><span  
id="cart_information_span">0($0)</span></strong></a>
```

```
</strong> ta mahsulot mavjud
```

```
</div> <!-- cart #end -->
```

```
</div>
```

```
</div> <!-- #header #end -->
```

```
<div class="main_navi clearfix" >
```

```
<ul class="sf-menu">
```

```
<li class="home"><a href="http://eshop.uz">  </a></li>
```

```
<li class="store "><a href="http://eshop.uz/?page=store">Magazin</a>
```

```
<ul> <li class="cat-item cat-item-4"><a href="http://eshop.uz/?cat=4" title="View all posts  
filed under Noutbuklar, planshetlar va kompyuterlar">Noutbuklar, planshetlar va  
kompyuterlar</a>
```

```
<ul class='children'>
```

```
<li class="cat-item cat-item-7"><a href="http://eshop.uz/?cat=7" title="View all posts filed  
under Dasturiy ta&#039;minotlar">Dasturiy ta&#039;minotlar</a>
```


<li class="cat-item cat-item-9">Kompyuterlar

<li class="cat-item cat-item-3">Monitorlar

<li class="cat-item cat-item-5">Noutbuklar

<li class="cat-item cat-item-6">Planshetlar

<li class="cat-item cat-item-10">Telefonlar, MP3, GPS

<ul class='children'>

<li class="cat-item cat-item-11">Mobil telefonlar

<li class="cat-item cat-item-15">MP3 va mediapleyerlar

<li class="cat-item cat-item-12">Naushniklar

<li class="cat-item cat-item-13">TV, Audio/Video, Foto

```
<ul class='children'>
<li class="cat-item cat-item-16"><a href="http://eshop.uz/?cat=16" title="View all posts filed
under DVD/HD-media pleyerlar">DVD/HD-media pleyerlar</a>
</li>
<li class="cat-item cat-item-18"><a href="http://eshop.uz/?cat=18" title="View all posts filed
under Fotoapparatlar">Fotoapparatlar</a>
</li>
<li class="cat-item cat-item-20"><a href="http://eshop.uz/?cat=20" title="View all posts filed
under Printerlar">Printerlar</a>
</li>
<li class="cat-item cat-item-14"><a href="http://eshop.uz/?cat=14" title="View all posts filed
under Televizorlar">Televizorlar</a>
</li>
<li class="cat-item cat-item-19"><a href="http://eshop.uz/?cat=19" title="View all posts filed
under Video kameralar">Video kameralar</a>
</li>
</ul>
</li>
</ul>
</li>
<li class="page_item page-item-2"><a href="http://eshop.uz/?page_id=2">Biz
haqimizda</a></li>
<li class="Blog "><a href="http://eshop.uz/?page=Blog">Blog</a></li>
</ul>
<div class="searchform">
<form method="get" id="searchform" action="http://eshop.uz">
<input type="text" value="" name="s" id="s" class="s" onfocus="if (this.value == ") { this.value
= ";}" onblur="if (this.value == ") { this.value = ";}" />
<input type="image" class="search_btn" src="http://eshop.uz/wp-
content/themes/eShop/images/i_search.png" alt="Submit button" />
</form>
```

```
</div>

</div>

<div id="page" class="clearfix">

<script type="text/javascript">var slider_image_path = 'http://eshop.uz/wp-
content/themes/eShop/images/ajax-loader.gif';</script>

<script type="text/javascript" src="http://eshop.uz/wp-content/themes/eShop/library/js/jquery-
1.3.2.min.js"></script>

<script type="text/javascript" src="http://eshop.uz/wp-
content/themes/eShop/library/js/jquery.easing.1.3.js"></script>

<script type="text/javascript" src="http://eshop.uz/wp-
content/themes/eShop/library/js/slider.js"></script>

<div id="slider">
<div class="slider_top">
<div class="slider_bottom">

<div class="widget"><div class="coda-slider-wrapper"><div class="coda-slider preload"
id="coda-slider-1">

<div class="panel">
<div class="panel-wrapper">

<a href="http://eshop.uz/?p=15" title="" class="featured_pro" >
</a>

<h3><a class="widget-title" href="http://eshop.uz/?p=15">iMac </a> </h3>

<p class="featured-excerpt">LED backlighting. One bright idea.

Full brightness with no waiting. That the big advantage of the LED-backlit iMac display. Unlike
most displays that take time to warm up before they reach maximum brightness, an LED-backlit
display is instantly on and uniformly bright. LED backlighting also gives you greater control
over screen brightness. So you can finely tune the iMac display to suit the ambient light in even
the dimmest ... </p>

<div ><a href="http://eshop.uz/?p=15" class="b_viewdetails fl" > Davomi </a> </div>
```

```
</div>
</div>
</div></div></div>
</div>
</div>
</div> <!-- slider #end -->
<div class="front_advt" >

<!--<h3> </h3>-->

<div class="advt">

<a href="http://www.apple.com/ipod/"></a>

</div>

</div>

<div class="clearfix"></div>

<h4 class="clearboth">Latest Products</h4>

<ul class="category_list ">

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=137" class="product_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=137" title="Permanent Link to Apple MobileMe family pack
(MC289Z/A)">
Apple MobileMe fam...</a></p>

</li>

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=134" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=134" title="Permanent Link to Антивирус Kaspersky Internet Security 2014 5 Desktop BOX">

Антивирус...</a></p>

</li>

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=132" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=132" title="Permanent Link to Ноутбук Lenovo IdeaPad B590A (59-381385)">

Ноутбук Len...</a></p>

</li>

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=130" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=130" title="Permanent Link to Видеокамера Samsung HMX-QF30BP">

Видеокаме...</a></p>

</li>

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=127" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=127" title="Permanent Link to Canon i-SENSYS MF4870DNNE (6371B074) + USB cable">

Canon i-SENSYS MF4...</a></p>

</li>

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=125" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=125" title="Permanent Link to Canon SELPHY CP-810 (5958B013)">

Canon SELPHY CP-81...</a></p>

</li>

<li>



<a href="<http://eshop.uz/?p=122>" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="<http://eshop.uz/?p=122>" title="Permanent Link to Фотоаппарат Samsung DV150 (EC-DV150FBPBRU) Black Официальная гарантия! + чехол + microSDHC 8Gb!">Фотоаппар...</a></p>

</li>

<li>



<a href="<http://eshop.uz/?p=119>" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="<http://eshop.uz/?p=119>" title="Permanent Link to Asus O!Play BDS-700">Asus O!Play BDS-70</a></p>

</li>

<li>



<a href="<http://eshop.uz/?p=115>" class="product\_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=115" title="Permanent Link to Телевизор LG 47LA660V">
Телевизор...</a></p>

</li>

<li>



<a href="http://eshop.uz/?p=113" class="product_thumb" >

</a>

<p><a href="http://eshop.uz/?p=113" title="Permanent Link to iRiver Astell&amp;Kern AK-
120 Black">
iRiver Astell&Kern...</a></p>

</li>

</ul>

<div class="clearfix"></div>

<a href="http://eshop.uz/?page=store" class="highlight_button fr" >Magazinni korish
&raquo;</a>

<!-- sidebar #end -->

<!--For Slider -->

</div>

<div id="footer" class="clearfix">

<p class="fl"> &copy; 2014 Gulmira-shop Barcha huquqlar himoyalangan. <br />

</p>

</div><!-- footer #end -->

<script type="text/javascript" src="http://eshop.uz/wp-content/themes/eShop/library/js/jquery-
1.2.6.min.js"></script>
```

```
<script type="text/javascript" src="http://eshop.uz/wp-
content/themes/eShop/library/js/superfish.js"></script>
<script type="text/javascript">
jQuery(function(){
jQuery('ul.sf-menu').superfish();
});
</script>
<script type="text/javascript">
$.ready(function() {
$('#coda-slider-1').codaSlider();
});
jQuery.noConflict(); var $j = jQuery;
</script>
</div> <!-- wrapper #end -->
</body>
</html>
```